

Valkonauha

3/2019

~ 110 vuotta ~

Valkonauhan maailmanliiton kongressi



Avopäihdehoito perheiden
ja lasten tukena s. 23



Valkonauha 3/2019

Pääkirjoitus	3
Valkonauhan maailmanliiton kongressi	4
Kongressin puheenvuoroja	10
Kunniamerkkijuhlaa	16
Jaanan kanssa koulua ja Valkonauhaa	18
Luostareiden valossa	20
Avopäihdehoito perheiden ja lasten tukena	23
Katson kuin kaihtimen takaa	25
Yhdessä toimien ja nuoriamme kuullen	27
Maire Kiisken muistolle	29
Eron ensiapupisteet	32
Uutisia Liisankodista	34
Kiitos muistamisesta	34
Syyspäivä- ja syyskokouskutsu	35

Julkaisija: Suomen Valkonauhaliitto
Toimituksen osoite:
 Liisankatu 27 A 3, 00170 Helsinki
 puh. 091351 268
 www.suomenvalkonauhaliitto.fi
 irja.eskelinen@suomenvalkonauhaliitto.fi
Päätoimittaja: Sinikka Vilén
Toimitussihteeri: Irja Eskelinen
Toimituskunta: Tarja Heino, Marja Kariluoto,
 Paula Kupias, Arja Laiho, Anna-Mari Laine,
 Tuulikki Perho, Pirjo Sipilä
Taitto: Anne Tervahauta / Kuvitella
 Lehti ilmestyy neljänä numerona
 Tilaushinta 20 euroa vsk
Painopaikka: Eräsalon Kirjapaino Oy,
 Tampere
 ISSN-L 0355-7219, ISSN 0355-7219
 (painettu)
 ISSN 2242-0045 (verkkajulkaisu)
Etukannen kuva: Pirjo Sipilä



Suomen Valkonauhaliitto – Förbundet Vita Bandet i Finland r.y.

Liitto on vuonna 1905 perustettu kristillisyhteiskunnallinen naisjärjestö, joka toimii yksilöiden, perheiden ja yhteiskunnan hyväksi. Liitto on jäsenenä World Woman's Christian Temperance Unionissa. Liitto ottaa vastaan testamentteja ja lahjoituksia.

Pankkiyhteys: Danske Bank IBAN:FI98 8000 1100 0623 23

Puheenjohtaja

Sinikka Vilén, erityisdiakoni (eläk.)

Varapuheenjohtajat

Kotihoidon ohjaaja (eläk.) Elli Martikainen
 Ostoassistentti Tarja Heino

Pääsihteeri

Pastori Irja Eskelinen

Toimistos sihteeri

Nina Hurtamo

Liiton ylläpitämät

Valkonauhan Kotipesä Helsingissä
 Liisankatu 27 A 3, 00170 Helsinki
 puh. 091351 268

Opiskelijakoti Helsingissä

Snellmaninkatu 27 D 18, 00170 Helsinki

Suur-Helsingin Valkonauha ry:n ylläpitämä

Liisankoti
 Luotsikatu 4 E, 00160 Helsinki

Ken on mun lähimmäiseni...

*...ja ketä eläissäni myös minun tulee rakastaa kuin omaa itseäni?
 Vain isäni tai äitini, tai veljeni, sisareni, tai parhain ystäväni?*

*Oi Herra, kaikki päällä maan loit lähimmäisiksemme,
 myös kieleltään ja uskoltaan niin vieraat toisillemme.
 Kun sinulta saa hoivansa myös kaukainen maa,
 kansa sen, niin ketään torju emme.*

Sanoittanut kansallisrunoilijamme J. L. Runeberg
 laupias samarialainen -vertauksen mukaan.
 (Virsi 431:1–2, Luuk.10:25–37)

Monella tavalla sekava yhteiskunnallinen ja globaali maailmantilanne saa väkisinkin kysymään, että mistä luovun ja kenen ehdoilla? Miten koen ihmisarvon? Mikä toimenpide tuntuu oikealta? Mikä kyseenalaistetaan ja mitä mistäkin seuraa?

Vaikeita kysymyksiä vastattaviksi.

Useita vuosia sitten jouduin miettimään juuri näitä kysymyksiä, kun vastaanotolleni tuli mieshenkilö, jolla oli erittäin koskettava elämäntilanne. Kävimme monia kertoja syvällisiä keskusteluja hänen elämästään ja yleensäkin elämästä. Viimeisen kerran tavatessamme hänellä oli mukanaan nauhuri. Huone alkoi täyttyä musiikista. Tunnistin sen esittäjäksi Hortto Kaalo -yhtyeen ”...en lähimmäinen lie kenenkään, sen vuoksi yksin näin aina jään. En kuulu joukkoon oon toisenlainen. Ei löydy suojaa, ei lämmön tuojaa, vain kylmät tähdet mustan taivaan valaisee...”

Mies totesi, että tämä laulu on hänen elämästään. Sen jälkeen emme enää tavanneet.

Kohtaamisiamme ja kyseistä henkilöä en ole tähän päivään mennessä pystynyt unohtamaan. Hänen erilaisuutensa ja siitä seurannut yksinäisyytensä oli liiankin totta. Siunaan häntä ajatuksissani edelleen.

Tässä meidän yhteiskunnassamme ja koko maailmassa ihmisten lähtökohdat ja elämäntilanteet ovat moninaiset ja vaiutteet tämän päivän elinolosuhteisiin voivat olla uskomattomat.

Menneenä kesänä saimme kuulla myös monia uskomattomia ja koskettavia kohtaamisia maailmalta kansainvälisten sarteremme kertomana. Saimme kokea maailmanlaajuisen kosketuksen kansainvälisestä yhteydestä ja lähimmäisyydestä Suomeen saapuneiden kongressivieraiden välityksellä. Ihanaa oli aistia rakkaudellinen sisarus ja veljeys. Yhteiseksi nimitäjäksi osoittautui pyyte-

tön lähimmäisenrakkaus. Kansainvälinen Valkonauhan maailmanliiton kongressi toteutettiin Helsingissä 10.–15.7.2019.

Saamme vielä jatkaa yhdessäoloa kansainvälisellä lähimmäisenrakkauden teemalla, ”Täällä taivaan kannen alla, kaikkialla...” (Virsi 422:2) syyspäivien ja syyskokouksen merkeissä 19.–20.10.2019 Tampereen kupeessa, Kangasalan Ilkossa.

Sydämellisesti tervetuloa!

Siunattua ja hyvää syksyä
 Sinulle!

SINIKKA VILÉN
 puheenjohtaja



TUIJA VIESTILÄ

Viisi tiivistä päivää: Valkonauhan maailmanliiton kongressi Helsingissä 10.–15.7.2019

Pitkään valmisteltu Valkonauhan maailmanliiton kongressi huipentui viiteen intensiiviseen päivään Helsingissä. Vaikka tarkistettavaa ja huolehdittavaa riitti kaikille päiville aamusta myöhäiseen iltaan ja jouduimme muuttamaan ohjelmaa ja aikatauluja meistä riippumattomista syistä, saatoimme sunnuntai-iltana huokaista helpotuksesta: kaikki oli sujunut puoleltamme hienosti. Saimmekin pitkin viikkoa ilahduttavaa palautetta monilta osallistujilta hyvin toimivista järjestelyistä, ja muutamat kehuivat Helsingin kokousta yhdeksi parhaista ikinä.

Paasitorni tarjosi hyvät puitteet, ja kokoontumispaikan keskeinen sijainti soi mahdollisuuden nähdä jo ikkunoista palan kaunista Helsinkiä. Itämeri kimalteli, Kallion kirkon torni oli miltei vieressä ja Linnanmäen laitteet kurottivat korkealle hieman kauempana. Suomalainen ruoka maistui vieraille. Annoksissa oli käytetty muun muassa poroa,

tuoreita yrttejä ja marjoja sekä sieniä eli maamme parasta antia.

Raportteja, luentoja ja luovaa lahjakkuutta

Virallinen ohjelma alkoi keskiviikkoillan avajaisissa, joissa jo riitti jännitystä. Saliin tuotiin 21 maan liput, ja viimeiset lippukantajat saapuivat paikalle vasta juuri ennen, kun lippukulkuetta johtava Yhdysvallat otti ensiaskeleet kohti salia. Suomen kutsumat arvovieraat olivat paneutuneet tervehdyspuheisiinsa, joissa otettiin hyvin huomioon Suomen kansallisiin piirteitä, naisen asema ja Valkonauhan historia Suomessa. Puheiden ja musiikkiesitysten lisäksi norjalainen **Lise Karlsen** kertoi avajaisissa elämäntarinansa alkoholin suurkuluttajasta alkoholistien auttajaksi.

Viiden päivän ohjelmaan kuului maa- ja alueraportit valkonauhatyöstä sekä raportit toimialoittain. Lisäksi kuulumme päihderiippuvuutta käsitteleviä luentoja, kuuntelimme ja katselimme nuorisosaston esityksiä sekä osallistuimme kaikki kykyiltään. Suomi-iltapäivän työpajat olivat varmasti monelle osallistujalle yksi kongressin kohokohdista. Paasitornin ulkopuolisia tapahtumia olivat Helsingin kaupungin vastaanotto apulaispormestari **Sanna Vesikansan** joh-



Kongressipäivien osanottajajoukko vaihteli, sillä osa suomalaisista edustajista pystyi osallistumaan aikataulusyistä vain joihinkin päiviin. Kuvassa osanottajat kuvattuina Paasitornin parvelta.

dolla, ulkomaalaisille tarkoitettu kiertotajelu Helsingissä sekä päättäjäpäivän illallinen veden päälle rakennetussa ravintola Meripaviljongissa.

Samat tavoitteet, samat haasteet

Eri puolilta maailmaa tulleista valkonauhutyön raporteista ilmeni, että päihteiden yhteiskuntaan luomat haasteet ovat kaikkialla saman tyyppisiä. Niihin liittyy paljon inhimillistä kärsimystä, lähisuuhdeväkiä, taloudellisia menetyksiä ja mielenterveysongelmia. Useat maat kohdistavat päihdevalistuksen ja mentoroinnin erityisesti nuoriin siitäkin syystä, että väestö on nuorta. Niin on esimerkiksi Egyptissä ja Mongoliassa. Joissain maissa kuten Egyptissä hallitus yrittää estää järjestön työtä ja tekee sen vaikeaksi. Sitkeydellä on kuitenkin onnistuttu muun muassa rakentamaan tuhottuja kirkkoja entiselleen.

Jäsenistöä koskevat haasteet ovat myös samansuuntaisia kaikkialla. Oli kuitenkin ilahduttavaa huomata, että eri mais-

sa – myös Suomessa – Valkonauhaan liittynyt viime aikoina nuoriakin jäseniä. Tosiasia kuitenkin on, että kaikkialla jäsenistö ikääntyy ja harvenee, jolloin yhä harvemman harteilla on yhä suurempi työtaakka. Esimerkiksi Uusi-Seelanti on pinta-alaltaan ja väkiluvultaan hieman Suomea pienempi. Koko maassa on alle sata jäsentä. Mukaan pyydettyjen nuorten vastaus on tyypillisesti ”Liian kiire” tai ”Ei kiinnostaa”. Paikallisyhdistyksiä on neljä, vaikka jäsenistö onkin levittänyt maassa laajalle alueelle. Uusi-seelantilaiset myöntävät, että monet pitävät raittius-työtä tyhjänpäiväisenä puuhana maassa, jossa 88% miehistä ja 83% naisista käyttää alkoholia, ja loput suhtautuvat toisten juomiseen neutraalisti. Uuden-Seelannin Valkonauhan suhtautuminen alkoholiin on tiukka. Se ei erottele alkoholin käyttöä ja väärinkäyttöä, vaan toteaa ykskantaan, että alkoholi on koukuttava myrkyt sekä surkeuden, moraalittomuuden ja pahuden lähde modernissa Uudessa-Seelannissa. On vaikea sanoa, onko täysin tuomit-





Kansainvälistä värikylläisyyttä, eturivissä keskellä Liisa Ahonen.



Elias Koivulehto ja Nelli Ristevirta olivat airueina Elli Martikaisen kantaessa Suomen lippua.



Avajaisissa oli juhlava, mutta lämmin tunnelma.



Intian Valkonauhan edustajat valmistautuvat esitykseensä.

seva linja myös jokaisen yksittäisen jäsenen mielipide.

Kongressiin oli kutsuttu luennoitsijoiksi yhdysvaltalaisen Harvardin yliopiston professori **Bertha K. Madras**, suomalainen Ruotsissa työskentelevä asiantuntija **Leena Haraké** WOCADista (Women's Organisations Committee on Alcohol and Drug Issues) ja Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n erityisasiantuntija **Hanna Heikkilä**. Kaikkia luentoja kuunnellessa tuntui, että Suomessa moni asia on paremmin kuin monessa muussa maassa. Luennoissa korostettiin esimerkiksi strukturoidun päivähoidon merkitystä lapsen terveille kehitykselle. Vanhempien tärkeyttä ei voi painottaa liikaa: vanhemmuus ei saa olla ”karkkipäivä”, yksi tunti sunnuntaisin. Vanhemmuus on jatkuva läsnäolo ja osallisuutta lapsen ja nuoren elämässä: yhteistä aikaa, välittämistä, jakamista; esimerkiksi sitä, että tietää, missä ja kenen kanssa lapsi on. Se on oleellinen osa myös paljon esillä olevassa Islannin mallissa, jossa ”koko kylä kasvattaa”. Harakélla oli myös hyvä sanonta: ”Kestää vuoden kasvaa vuoden.” Ei nuorikaan löydä ihmepilleriä, joka muut-



Taru Koiviston johdolla oli nuorten ohjelmilta, jossa esiintyivät mm. viulisti-Sirja ja kanteleensoittaja Veera Riihimäki.

taa hänet aikuiseksi tai saa itsensä tuntemaan aikuiseksi. Eikä teininä oleminen ole sairaus. Haraké myös huomautti, että päättäjät tekevät työtään mieskeskeisesti ja jättävät naisten tarpeet esimerkiksi toipumisessa huomiotta. Hän kehottaa naisia rohkeasti kyseenalaistamaan lääkäreidenkin päätökset. Naisten ei tarvitse hyväksyä pilleripurkilla kuitattua toivetta paranemisesta, vaan heidän tulee kysyä: ”Milloin minä olen taas terve?” Jos saa toistuvasti uuden lääkemääräyksen, täytyy lääkäriltä kysyä tiukasti: ”Enkö minä paranekaan?” Professori Madras puhui pitkään huumeiden tekemästä tuhos- ta elimistössämme ja siitä, miten nuorena aloitettu käyttö on moninkertaisesti tuhoisampaa kuin vanhempana aloitettu käyttö. Hän on huolissaan myös siitä, kuinka sanoilla johdetaan vaarallisesti harhaan. Marihuana on laillistettu joissain maissa, ja laillistamista vaaditaan muun muassa lääketieteellisiin perusteisiin. Madrasin mukaan lääkinnällinen marihuana luo mielikuvan, että marihuana on lääke ja siten turvallista käyttää – tokihan lääkkeet ovat turvallisia, niitähän määräävät lääkärit ja myyvät apteekit...?

Tuotetta voi kutsua millä tahansa nimellä, mutta sisältö ja vaikutukset pysyvät silti aivan samana.

Työpajat ja kykyiltä

Suomi-iltapäivä sisälsi viisi työpajaa, joissa työskenneltiin tai seurattiin työtä ryhmiin jakautuneina. Ihastelimme uskomattoman taitavien käsityöläisten työskentelyä ja aikaansaannoksia Lappeenrannasta, pitsejä, kirjailuja ja posliininmaalausta ja niiden kekseliäitä käyttöyhteyksiä. Pitsejä oli tekemässä **Pirjo Alatalo** Lappeenrannasta. Eräs kongressivieras alkoi heti kysellä mahdollisia ostospaikkoja Helsingissä ja etsiä lisätietoja. Hän myös ihastui ajatukseen, että tavallisessa peruskoulussa opetetaan neulomaan ja ompelemaan. Runsaasti yleisökysymyksiä herätti myös **Kaija ja Ilkka Erkkilän** kampanja roskien keräämisestä ympäristöstä. Yksikin ihminen voi aloittaa muutoksen ja vetää toiset mukaan. **Leena Kontulan** työpajassa pohdittiin päihde-tilannetta omassa maassa ja mitä tilanteelle pitäisi tehdä. Näimme vaikuttavia videoita, jotka konkretisoivat, miten pieni lapsi voi kokea aikuisen alkoholinkäytön. Sorminäppäryyttä päästiin kokeilemaan **Irmeli Kaipaisen** ohjaamassa työpajassa, jossa jokainen sai valmistaa oman enkelin. Tekeminen näytti helpolta, mutta liimaisten sormien kanssa hetken taisteltua huomasi, että tarvitaan paljon kärsivällisyyttä ja rauhalliset otteet. Viidennessä työpajassa **Taru Koivisto** ja

Marke Kaskimies ohjasivat rentouttavaa tuolijumppaa. Hiihdimme, uimme ja venyttelimme tuoleilla istuen ja välillä lattialla seisten. Venyttely teki hyvää, ja harvoin on liikuntatuokio tuonut yhtä paljon iloa! Järjestäjät ansaitsevat täyden kymppin virkistävästä pajoista, jotka olivat kaikki erilaisia, kiinnostavia ja erinomaisesti toteutettuja.

Viiden päivän ohjelma huipentui sunnuntaina kykyiltään. Illan aloitti Suomi, joka tarjosi yllätysvierailun suoraan – Korvatunturilta! Siellä eletään Pukin kertoman mukaan vuoden kiireisintä aikaa, kun tontut valmistavat lahjoja pienille ja meille isommillekin lapsille. Pukin ja tontun mukanaan tuomasta lahjasäkistä paljastui valkonauhasarten rakkauksella neulomat sukat ja lapaset, jotka olivat jättimenestys. Joku tuli saman tien varmistamaan, että hän seurueineen saisi oman saman tien, sillä heidän paluulentonsa lähtisi aivan pian. Suomen esitystä seurasi ukulelen soittoa, muita musiikkiesityksiä ja monimuotoista ohjelmaa. Moni kuuli varmasti ensimmäisen kerran elämässään mongoliaa, kun Mongolian valkonauhan sisar lausui runon äidinkielellään. Filippiinit järjesti muotinäytöksen, johon pääsivät malleiksi myös muutammat onnekkait suomalaiset. Vaatteet ja asusteet olivat todella taidokkaasti tehtyjä ja tyylikkäitä. Niitä koristivat makeanvedenhelmet ja kristallit. Ehkä kuitenkin suurimman innostuksen ja kattoon nou-





Kongressisalissa vallitsi iloinen ja innostunut tunnelma.



Japanin, Filippiinien, Intian ja Vanuatun edustajat askartelivat enkeli-työpajassa.



Vas. Sinikka Vilén, Irmeli Kaipainen, Pirjo Alatalo, Kaarina Piiparinen ja Paula Kupias.



Vas. Natalia Sabure, Nina Hurtamo, Marja-Liisa Holopainen ja Heidi Laasonen pormestarin vastaanotolla.

sevan tunnelman sai aikaan Elvis. Japanin tulkki esiintyy Elvis-imitaattorina, ja hän oli pukeutunut Elvikselle tyypilliseen turkoosiin strassihaalariin, johon kuuluu leveä vyö ja siihen suunnattoman kokoinen solki. Elvis soitti kitaraa, lauloi ja otti yleisönsä aivan täysin. Esityksen huumassa joku naisista heitti jonkin pienen mytyn lavalle – tunnelma oli kuin suoraan Las Vegasista!

Henkilökuvia kongressista

Jos jotain olisi voinut muuttaa kongressiohjelmassa, niin aikataulua olisi halunnut höllentää. Ruokailut olivat miltei ainoat hetket, kun oli tilaisuus vaihtaa kuulumisia vanhojen tuttujen kanssa ja tutustua uusiin ystäviin. Uusimpien jäsenmaiden joukossa on Tynnellämerellä sijaitseva Vanuatun saarivaltio. Matkaa Australiaan on noin 1750 kilometriä, ja matka Suomeen kesti kolme päivää ja vaati neljä lento-osuutta. Paluumatka kestää ”vain” kaksi päivää, mihin vaikuttaa aikaero. Vanuatulta olivat saapuneet **Elizabeth Molidorodoro** ja **Martha Kalparam**. Marthalla on Vanuatulla suurperhe, jonka lapset ovat 8–22-vuotiaita. Perheeseen kuuluu myös useita koiria ja kissoja. Koirat vahtivat maa-alueita, jotka Martha peri vanhemmiltaan. Hänellä on myös rannalla pieni ravintola, jossa käy paljon turisteja. Martha kertoi uivansa joka päivä meressä. Hän sai Vanuatun kuulostamaan täydelliseen rentoutumiseen sopi-

valta unelmakohteelta, jos saaret vain olisivat vähän lähempänä Suomea.

Mongolialainen **Irek Hireedui Nergui** työskentelee professorina maan pääkaupungin Ulan Batorin yliopistossa. Hänellä on kaksi alle kouluikäistä lasta. Irek oli erittäin kiinnostunut suomalaisesta koulujärjestelmästä. Hän oli yllättynyt kuullessaan, mitä kaikkea kuuluu verovaroin kustannettuun perusopetukseen. Irek suunnittelee kauppatieteiden alaan kuuluvan väitöskirjan tekemistä jossain ulkomaisessa yliopistossa, ja hän saattaisi jopa hakea opiskelemaan Suomeen englanninkieliseen tohtorinkoulutusohjelmaan.

Egyptiä edusti **Maha Asham**, joka jakaa aikansa Yhdysvaltojen Baltimoren ja Kairon välillä. Mahan äiti **Samira Girgis** oli hyvin pahoillaan, ettei pystynyt osallistumaan kongressiin tällä kertaa. Yhdysvalloissa Mahan arkeen kuuluu jatko-opiskelijoiden opettaminen, ja Kairossa hän tekee rohkeaa työtä perheensä kanssa Egyptin Valkonauhan hyväksi. Mahan veli on muun muassa käynyt Irakissa valkonauha-asioissa.

Kongressin valmistelu vei lukemattomia työtunteja ja monen ihmisen työpanoksen niin liitossa **Irjan** johdolla ja vastuulla kuin myös paikallisyhdistyksissä. Kongressipäivien aikana näkyvää työtä tehtiin myös vastaanotossa, jossa hoidettiin rekisteröitymiset. Liitosta **Nina** jakoi kanssani kuulokkeita tulkkausta kaipaaville ja otti niitä vastaan aina päivän päät-

teeksi. Näkyvässä osassa oli myös Valkonauhan luottokuvaaja **Pirjo Sipilä**, joka taltioi kongressin kulun kameralleen. Kongressissa oli tulkkaus koreaksi, japaniksi, norjaksi ja suomeksi. Suomen tulkki **Marjo-Riitta Rolland** tulkki nyt toista kertaa Maaailmanliiton kongressissa englannista suomeksi. Hänestä Paasitorin puitteet ja laitteet olivat työhön hyvät ja järjestelyt toimivat. Ohjelmamuutokset toivat tietysti tulkkiinkin työhön enakoimattomuutta.

Englantia puhuttiin monella aksentilla, ja esitykset oli koostettu eri tavoin. Helppointa tulkkaus on, kun sanottavaa on sopiva määrä suhteessa annettuun aikaan. Selkeät kalvot voivat myös tukea esitystä. Toisessa ääripäässä on kahdeksaan minuuttiin ahdettu 15 minuutille mitoitettu esitys, jonka aikana vilahtelevat sekunnin ajan näkyvillä pikkiriikkisellä kirjainsinkoolla tehdyt kalvot, jotka ovat täynnä tekstiä tai kuvioita. Hankalaa on myös, kun kalvoissa on tekstiä ja kuvia ja taustalla on musiikkia, varsinkin jokin tuttu laulu. On haastavaa suodattaa musiikki pois ja keskittyä vain puheeseen. Marjo-



Elias ja Matias Koivulehto esittivät mm. Cat Stevensin musiikkia ja suomalaisen kansanlaulun.

Riitta kertoo myös, että jos esiintyjä puhuu vain yhtä kieltä, hän ei tule ajatelleeksi tulkkaustilannetta tulkin kannalta yhtä usein kuin vieraita kieliä puhuva. On houkuttavaa tehdä ilmeikäs ja vaihteleva esitys, jossa on kielikuvia ja ehkä huumoriakin. Tulkille vitsien ja erityisesti sana-

leikkien sekä runojen kääntäminen voi olla yksinkertaisesti mahdotonta. Tulkin täytyy myös itse harkita, kääntääkö hän aivan kaiken ja kuinka kirjaimellisesti. Alkuperäistä esitystä ei kuitenkaan saa muuttaa. Marjo-Riitta selviytyi urakastaan hienosti. Hän kertoi apua olleen myös siitä, että esityksissä paljon käytetty sosiaalialan sanasto oli hänelle tuttua, eikä päivien aikana tullut eteen varsinaisia yllätyksiä.

Kotimatalle lähteneet kongressivieraat saivat uusia voimia työhönsä ja varmasti myönteisen kuvan maastamme. Suomalaiset saivat lisäksi ensimmäisen luokan harjoituksen kansainvälisen tapahtuman järjestämisestä. Me osasimme onnistuimme!

Kuvat **PIRJO SIPILÄ**

Suomen Valkonauhaliiton tervehdys kongressin avajaisissa 10.7.2019

SINIKA VILÉN, puheenjohtaja

Arvoisat vieraat, rakkaat sisaret ja veljet Kristuksessa.

Olette jokainen odotettuja ja sydämellisesti tervetulleita toteuttamaan yhdessä tätä Suomessa ja Helsingissä järjestettävää Valkonauhan maailmanliiton (WWCTU) 41. kansainvälistä kongressia.

Meillä jokaisella on oma rakas kotimaamme, jossa saamme omilla armolahjoillamme palvella arvokkaassa, maailmanlaajuisessa valkonauhatyössämme.

Maantieteellisesti katsottuna kotimaamme saattavat sijaita hyvinkin etäällä toisistaan, mutta kuitenkin, etäisyyksistä riippumatta saman, luomiskertomuksessa mainitun, Jumalan luoman taivaankannen alla.

Joka puolella maailmaa saamme nauttia saman ja ainoan auringon säteiden lämmöstä, ja saman ja ainoan kuun yöhömmä luomasta valosta. Saamme myös kiittolisin olla todistamassa sitä yhteyttä, joka voi vallita ihmiskunnan välillä riippumatta siitä ovatko eri kansallisuuksien etäisyydet maantieteellisesti lyhyitä vai pitkiä. Meitä yhdistää usko samaan Jumalaan, joka ei ole sidottu minnekään, vaan on koko ajan ja kaikkialla läsnä.

Meille avautuu nyt, Valkonauhan maailmanliiton kansainvälisessä kongressissa, hieno ja rikastuttava mahdollisuus saada kohdata eri kulttuureista tulevia sisariamme ja veljiämme sekä nauttia Suomen kesän ainutlaatuisesta valosta.

Kongressin teemassa ”Going forward–Thinking globally, Acting locally”! Eteenpäin kulkien-maailmanlaajuisin ajatuksin, paikallisin teoin, konkretisoituu yhteinen työntämme, kristilliset arvomme ja yksi yhteinen uskomme Luojaamme.

Joukossamme on tänään läsnä puheenjohtajamme Margaret Østenstad ja edustajat Suomen evankelisluterilaisesta kirkosta, Sosiaali- ja terveystministeriöstä, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksesta ja Naisjärjestöjen Keskusliitosta. Tulemme kuulemaan myös heidän tervehdyksensä.

Jumala siunatkoon tämän Suomessa ja Helsingissä toteutettavan Valkonauhan maailmanliiton kansainvälisen kongressimme. Toivomme että ajastanne, jonka tulette viettämään Suomessa ja Helsingissä, muodostuu unohtumaton.



Paula Kupias ja Sinikka Vilén Korean edustajien kanssa.



Naisjärjestöjen Keskusliiton pääsihteeri Terhi Heinilä (3.oik.) ja kansainvälisiä vieraita Koreasta, Filippiineiltä ja Uudesta-Seelannista.

Tervehdys sanat Valkonauhan kansainvälisessä kongressissa 10.7.2019 Paasitornissa

MAIJA KUOPPALA, johtava kappalainen, Helsingin tuomiokirkkoseurakunta

Rakkaat sisaret ja veljet,

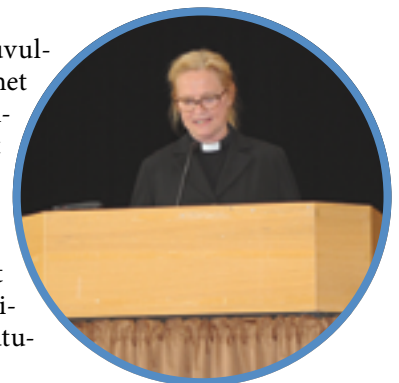
Olen otettu ja ylpeäkin siitä, että saan tuoda tervehdykseni tähän Valkonauhan maailmankongressiin, joka nyt järjestetään Helsingissä. Tuon tervehdykseni Suomen kirkon, Helsingin hiippakunnan ja Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan puolesta.

Ensiksikin tahtoisin sanoa, että olette tulleet oikeaan paikkaan. Näin kesällä, pitkien päivien ja valkeiden öiden aikaan, Suomi näyttää kauneimmat kasvonsa. Toivottavasti ette unohtaneet sulkea valoverhoja mennessänne nukkumaan.

Te olette tulleet oikeaan paikkaan toisessakin mielessä. Suomi on osoittanut olevansa maa, jossa naiset ovat näyttäneet kykynsä kantaa vastuuta. Näin sanoessani, en tahdo vain onnitella tämän tapahtuman järjestäjiä, vaan haluan tuoda tähän mukaan myös historian näkökulman.

Maamme on pinta-alaltaan suuri, mutta asukasluvultaan pieni. Toisen maailmansodan aikana, jolloin miehet taistelivat rintamalla, naisten oli otettava vastuu monilla niilläkin aloilla, jotka olivat perinteisesti kuuluneet miehille. Muuta vaihtoehtoa ei ollut. Tilanne opetti ja kasvatti vastuuseen perheestä, yhteisöstä ja yhteiskunnasta.

Myös meidän oma luterilainen kirkkomme on ollut edelläkävijä vastuunkannossa ja ihmisistä huolehtimisessa. Monessa mielessä evankeliumin sanat ovat toteutu-





neet: ”Totisesti: kaiken, minkä te olette tehneet yhdelle näistä vähäisimmistä veljistänne, sen te olette tehneet minulle.” (Mt. 25:40)

Nyt kun olen näin ylistänyt maatani ja kansaani, etenkin meitä naisia, on minun kerrottava myös niistä haasteista ja varjoista, joita maassamme on ja joita myös omassa papin työssäni kohtaan.

Meitä suomalaisia pidetään aika hiljaisina ja ujoina ihmisinä. Me emme helposti puhu ongelmistamme ja peloistamme. Johtuneeko tästä, en ole varma, mutta kaiken tämän hyvän keskellä meiltä löytyy myös tuskaa ja kärsimystä, joka kasvaessaan saattaa johtaa alkoholismiin, perheväkivaltaan ja huumeiden käyttöön. Kaava ei tietenkään ole näin yksinkertainen, mutta jo tällaisenaakin se osoittaa, että Suomen Valkonauhaliiton tapaisia järjestöjä ja niiden tekemää työtä tarvitaan niin meidän maassamme kuin maailmanlaajuisesti. Olette tärkeällä asialla.

Siksipä, kiitos kun tulitte. Tahdon toivottaa teille hedelmällistä kokoontumista, jakamista ja välittämistä. Jumala teitä ja työtänne siunatkoon nyt ja aina.



Naisjärjestöjen Keskusliiton tervehdys kongressin avajaisissa 10.7.2019

TERHI HEINILÄ, pääsihteeri

Arvostan kovasti, että saan tuoda avajaisiin Naisjärjestöjen Keskusliiton tervehdyksen ja jakaa kanssanne tämän juhlahetken. Meille suomalaisille on kunnia ja ilo saada Helsinkiin suuri joukko Valkonauhan kansainväliseen toimintaan sitoutuneita naisia.

Naisjärjestöjen Keskusliitto (alkuperäiseltä nimeltään Suomen Naisten Kansallisliitto) perustettiin vuonna 1911 maailman ensimmäisten naiskansanedustajien toimesta. Naisasianainen ja kansanedustaja Aleksandra Gripenberg oli liiton ensimmäinen puheenjohtaja. Järjestöme jäsenenä on 60 naisjärjestöä ja niissä jäseniä yli 400.000. Se tarkoittaa 20 prosenttia suomalaisista naisista. Jäsenjärjestöistämme 12 on perustettu yli 100 vuotta sitten ja 27 yli 75 vuotta sitten.

Puolustamme aktiivisesti tyttöjen ja naisten ihmisoikeuksia, ja sukupuolten tasa-arvoa ja olemme verkostoituneet tehokkaasti suomalaiseen yhteiskuntaan. European Women's Lobby ja YK:n naisten asema-toimikunta ovat tärkeitä kansainvälisiä toimintafoorumia, jotka myös ohjaavat työtämme tulevaisuuteen.

Naisliikkeellä on keskeinen tehtävä ja sukupuolten tasa-arvoa pidetään yhteiskuntamme menestystekijänä.

Myös Naisjärjestöjen Keskusliiton ja Suomen Valkonauhaliiton yhteistyöllä on pitkät perinteet. Vuonna 1916 järjestöme perusti komitean tukemaan valkonauhatyötä. Muutamaa vuotta myöhemmin, 1919, Suomen Valkonauhaliitto liittyi

Naisjärjestöjen Keskusliiton jäseneksi ja on näin ollen yksi pitkäaikaisimmista jäsenjärjestöistämme. Yhdessä toimien olemme saaneet aikaan tärkeitä parannuksia naisten asemaan Suomessa.



Esimerkkinä yhteistyöstä mainitsen, että aloitimme vuonna 1923 Valkonauhan aloitteesta naispoliisikurssien järjestämisen. Ensimmäiselle kurssille osallistui 25 naisvirkailijaa oppiakseen enemmän poliisityöstä. Tämä oli historiallisesti merkittävä tehtävän avaus!

Tiiviiseen yhteistyöhömme ovat kuuluneet Valkonauhan osallistuminen naisten äänioikeuden 100-vuotisjuhlanäyttelyyn sekä vuonna 2017 järjestettyihin taidetyöpajoihin, joilla edistetään kulttuurista tasa-arvoa ja esteettömyyttä.

Naisjärjestöjen vahvuutena on aina ollut läheinen yhteistyö. Arvostamme suuresti yhteistä historiaamme ja jatkamme työtämme naisten oikeuksien puolesta kuten olemme tehneet jo vuosikymmeniä.

Arvoisat vieraat, Suomessa on vahva naisliike, jolla on tiivis yhteistyö poliitikkojen kanssa naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Suomi on sukupuolten välisen kansainvälisen indeksin mukaan maailman neljänneksi tasa-arvoisin maa. Hyvä sijoittuminen ei kuitenkaan tarkoita, että tasa-arvo olisi saavutettu kaikilla yhteiskunnan alueilla.

Kevään eduskuntavaaleissa saavutettiin loistavia tuloksia, sillä valituista kansanedustajista oli naisia 47 prosenttia ja valiokuntien jäseninä on naisia enemmän kuin koskaan maamme historiassa. Hallituksen 18 ministeristä on naisia 11 ja heistä kuusi on alle 35-vuotiaita. Vaikuttamistyömme on tuottanut tulosta ja olemme iloisia, että sukupuolten välinen tasa-arvo on otettu huomioon myös hallitusohjelmassa. Suomi ehdotti myös ensimmäistä kertaa naista EU:n komissaarin virkaan.

Hyvät ystävät, Naisjärjestöjen Keskusliitto iloitsee, että jäsenistöömme kuuluu Suomen Valkonauhaliiton kaltainen, pitkäaikainen ja vakaa toimija. Kiitämme teitä innostuksesta ja pyrkimyksistänne tarjota apua ja palveluja naisille myös silloin kun he kohtaavat elämässä vaikeuksia ja haasteita.

On sanottu, että jos naiset suljetaan pois yhteiskunnallisesta päätöksenteosta kaikki häviävät, mutta kun otamme naiset mukaan koko maailma voittaa. Olemme etuokeutettuja, kun saamme tässäkin tärkeässä tilaisuudessa viedä eteenpäin kansainvälisesti toimineiden naisten perintöä ja toimintamalleja.

Näillä sanoilla toivotan teille onnistunutta kongressia!



Vanuatun edustajat yhdessä WWCTU:n puheenjohtajan Margaret Østenstadin kanssa.



Vas. Hanna Salmi Tampereelta ja Arja Laiho Oulusta.



Sosiaali- ja terveystieteiden avajaisissa 10.7.2019

KRISTIINA HANNULA, johtaja

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA)

Kiitos tilaisuudesta olla täällä tänään kanssanne. Toivotan teidät kaikki lämpimästi tervetulleiksi Suomeen.

Yksi Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen ensisijaisista tehtävistä on varmistaa, että julkinen valtion rahoitus käytetään Suomessa tehokkaaseen kansalaisjärjestötoimintaan. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö tukee noin 800 järjestön toimintaa ja Suomen Valkonauhaliitto on näistä yksi. Järjestönne tekee tärkeää työtä edistämällä tasa-arvoa ja auttamalla ihmisiä erilaisissa elämäntilanteissa. Kiitos työstänne!

Jokainen meistä voi vaikuttaa omaan ja yhteisönsä hyvinvointiin. Jotkut onnistuvat siinä paremmin kuin jotkut toiset. Tässä on kansalaisjärjestöjen toiminnan ydin. Ne kokoavat ihmisiä yhteen, jolloin yksilöt voimaantuvat pitämään huolta itsestään, toisistaan ja ympäristöstään. Kansalaisjärjestöillä on tärkeä tehtävä myös syrjinnän vähentämisessä ja tasa-arvon lisäämisessä.

Monissa maissa kansalaiset elävät hyvin erilaisissa ja jakautuneissa elämäntilanteissa, jotka ovat kaukana toisistaan. Kansalaisjärjestöt mahdollistavat sen, että erilaiset ihmiset ja elämäntilanteet kohtaavat ja kansalaisten keskinäinen ymmärrys lisääntyy.

Me haluamme varmistaa, että Suomessa on maailman parasta kansalaisjärjestötoimintaa, joka edistää kestävästä hyvinvointia. Kestävä hyvinvointi on jatkuvaa toimintaa ja sitä ohjaa muutokset, joilla turvataan riittävät elinolosuhteet tuleville sukupolville. Tämä on tärkein periaate YK:n Kestävän kehityksen tavoiteohjelmassa (Agenda2030) ja se koskee kaikkia maailman maita.

Ihmisten jokapäiväisen hyvinvoinnin varmistaminen on tavoite, jonka me kaikki varmasti jaamme. Erilaisten sosiaali- ja terveysongelmien ratkaiseminen ja ehkäiseminen on tavattoman laaja tehtävä, joka edellyttää lukuisten osapuolten yhteistyötä. On ratkaisevan tärkeää, että julkinen sektori, yksityinen sektori ja kansalaisjärjestöt työskentelevät yhdessä saavuttaakseen tämän yhteisen tavoitteen.

Nykypäivän maailmassa on tärkeää olla avoin ja jakaa tietoa ja asiantuntemusta kaikkien hyödyksi, kuten te teette tulevina päivinä yhdessä. Samalla toivon, että te nautitte yhteisestä ajastanne Suomessa ja Helsingissä.

Lämmin kiitos!



Noontide Prayer

ANNELI KLEMETTI

Father, thank you for bringing us together to share this convention. The people in our lives bring us happiness, and we are grateful for the time spent together. Help us use this time to bond closer as a group, and learn to love each other more. Bless our appetites, both physical and spiritual, to honour you in all we do. In Jesus' name, Amen.

Keskipäivän rukous

Kiitos Isä, kun kokosit meidät yhteen ja saamme jakaa ja kokea nämä kongressipäivät yhdessä. Elämäämme kuuluvat ihmiset tuovat meille onnea ja iloa. Olemme kiitollisia yhdessä eletystä ajasta. Auta meitä käyttämään meille antamasi aika oppiaksemme rakastamaan toisiamme enemmän. Siunaa tarpeemme, niin fyysiset kuin hengellisetkin, ollaksemme sinulle kunniaksi kaikessa työssämme ja toimissamme. Jeesuksen nimessä, amen.



Varapuheenjohtaja **TARJA HEINON** Kiitospuhe Helsingin kaupungin vastaanotolla 11.7.2019

Arvoisa apulaispormestari Vesikansa, viestintäpäällikkö Merimaa ja arvoisat Helsingin kaupungin edustajat! Minulla on ilo ja kunnia tuoda Suomen Valkonauhaliiton varapuheenjohtajana tervehdys tähän arvokkaaseen tilaisuuteen.

Arvostamme suuresti, että Helsingin kaupungin pormestari suhtautui pyyntöömme myönteisesti ja saimme kutsun Helsingin kaupungin vastaanotolle.

Koemme sen luottamuksen osoituksena, joka rohkaisee meitä työssämme helsinkiläisten parhaaksi.

Hyvä yhteistyö välillämme on jatkunut yli 114 vuotta. Erittäin tiivistä yhteistyötä on ollut vuodesta 1968, jolloin alkoi Nuorison neuvonta-aseman toiminta liiton tiloissa Liisankadulla. Toiminta jatkuu kaupungin taloudellisella tuella ja työmuodot ovat laajentuneet koskemaan eri-ikäisiä, niin perheitä kuin yksilöitä.

Luotamme, että kotikaupungin tuki työllemme voi jatkua edelleen ja voimme toimia yhdessä helsinkiläisten hyväksi tilanteissa, jolloin elämässä on vaikeaa ja tuen tarvetta.

Tämän juhlatilaisuuden jälkeen viemme kansainväliset vieramme tutustumaan kiertoajelun merkeissä kesäiseen Helsinkiin. Kiertoajelumme huipentuu illan päätteeksi Carl Ludvig Engelin suunnittelemaan Tuomiokirkkoon.

Haluan vielä kiittää tästä miellyttävästä yhdessäolosta ja toivottaa Helsingin kaupungin toimijoille ja sen asukkaille Jumalan siunausta.

Jumalan siunausta.



Kuvat **PIRJO SIPILÄ**



Kunniamerkkijuhlaa Helsingissä ja Tampereella

Lauantaina 13.4. oli Suomen Valkonauhaliiton kevätkokous Helsingissä. Kokouksessa jaettiin Tasavallan presidentin **Sauli Niinistön** 6.12.2018 myöntämät kunniamerkit.

Tilaisuus oli juhla ja lämminhenkinen. Tampereen Valkonauha ry:n jäsenet **Elvi Lehtonen** ja **Lahja Koivisto** saivat Tasavallan presidentin myöntämän Suomen Valkoisen Ruusun 1 luokan mitalin Suomen Valkonauhaliiton tiloissa järjestetyssä juhlatilaisuudessa.

Helsingin tilaisuus oli hieno, mutta halusimme lisäksi juhlistaa kunniamerkkien saajia kakukahveilla Tampereen Kotipesässä lauantaina 27.4.2019. Oli upeaa, että moni valkonauhaisar pääsi paikan päälle onnittelemaan Elviä ja Lahjaa, jakamaan yhteistä iloa. On tärkeää jakaa elämän hetkiä yhdessä. Iloja ja suruja. Nyt oli aiheita juhlaan!

Kahvipöytä oli katettu kauniisti. Tarjolla oli mm. Branderin Leipomon Ellen Svinhufvudin kakku. Se on Elvin lempikakku, hänen valitsemansa ja juhlaan erityisen hyvin sopeva. Nautimme kahvit kauniista sinivalkoisista ja kultareunaisista kahvikupeista, joita



Vas. **Elvi Lehtonen**, **Lahja Koivisto**, **Paula Kupias** ja **Kirsti Lehto** Tampereen Valkonauhan Kotipesässä

ovat käyttäneet valkonauhaisaret jo vuosikymmeniä sitten ennen meitä. Tarjolla oli myös käpykakkua, karjalanpiirakoita, suolaista ja makeaa.

Sinikka Vilén kertoi Elvin ja Lahjan elämäntyöstä. Tuntuu hyvältä olla yhdessä koolla, kuulla menneistä ajoista, muistella yhdessä sitä, mitä oli ollut ja mihin olemme tulleet. Elämä on mahtunut kaikenlaisia vaiheita.

"Pane hellyys sanoihisi", luki onnittelukortissa, jonka luimme Tampereen Valkonauhayh-

distyksen juhlahetkessä. Elvin ystävä **Meeri Mansikkamäki** oli itse kirjoittanut kauniin Vanamo-kortin, jossa oli **Anni Korpelan** runo. Meeri ei päässyt mukaan juhlaan, vaikka olisi kovasti halunnutkin. Kortin terveisten kautta hän oli lämpimien, käsikirjoitettujen sanojensa kautta kuitenkin läsnä. Oli hienoa lukea kauniita ajatuksia ja terveisiä kortista. Valkonauhayhdistyksen naiset ovat sydämellistä väkeä, vahvoja naisia, jotka osaavat yhdistää voimansa.

Juhlahahvit olivat kaikkien hyvin juhla ja silti mukava, vilpitön ja aito yhteinen hetki. Puhuimme muistoja vanhoista, menneistä ajoista, valkonauhalyön historiasta, sen työn tärkeydestä. Kaiken keskellä nautimme kohtaamisista, toistemme seurasta.

Paula Kupias kertoi **Selma Anttilan** kirjasta. "Selma Anttila – aikakautensa sydän ja omatunto". Kirjan on kirjoittanut hänen lapsenlapsensa lääkärintöneuvos **Sari Anttila**.

Kirjailija Selma Anttila (1867–1942) oli kirjailija, naisasianajaja, sosiaalipoliitikko, rauhanaktivisti ja aikanaan vahva, vaikutusvaltainen persoona. Hän toimi Tampereella mm. kansakoulujen jatkuokkien johtajana. Tänä aikana perheeseen syntyi neljä lasta. Selma Anttila näki teolli-



suuskaupungin lasten ja naisten hädän ja toimi aktiivina Tampereen Naisyhdistyksessä. Hän sai paljon aikaan. Hän perusti v. 1898 Tampereen lastenseimen, v. 1901 Työläisnaisten klubin ja v. 1902 Tampereen Valkonauhayhdistyksen toimien näiden puheenjohtajana.



Vas. **Raili Nyysönen**, yhdistyksen puheenjohtaja **Susanna Gröhn**, **Katri Nahkuri**, **Sinikka Vilén**, **Paula Kupias** ja **Kirsti Lehto**.

Selma Anttila ideoi ja perusti kirjailija **J.H. Erkon** kanssa v. 1896 Tampereen Näyttämöyhdistyksen, joka mm. keräsi varoja Tampereen Teatterin pystyttämiseksi. Teatterirakennus valmistui vuonna 1913. Selma Anttila elätti perhettään kirjoittamalla ja esitelmöiden. Hän osoitti työllään, että köyhälläkin naisella ja lapsella on ihmisarvo. Hän ehti julkaista parikymmentä teosta. Selma Anttila oli sytyttävä puhuja ja hän kiersi ympäri Suomea luennoimassa erityisesti naisten oikeuksista, kirjallisuudesta ja rauhanaatteista.

Jäsenemme **Kirsti Lehto** esitti kirkkaalla äänellään vanhan laulun. Laulukin on lahja. Musiikki ja laulaminen yhdistää ja olikin hienoa laulaa yhdessä virsikirjan virsi 341, "Kiitos sulle Jumalani". Siihen on kiteytetty kaikki. Jumala on mukana kaikissa elämänvaiheissa, iloissa, onnenhetkissä, suruissa ja tuskissa. Kaiken keskellä päällimmäiseksi jää kiitos.

Kiitos **Raili Nyysönen**, **Sinikka Vilén** ja **Paula Kupias** kaikista järjestelyistä. Kiitos kaikille mukana olleille. Ennen kaikkea, kiitos Elvi ja Lahja upeasta työstänne.

EIJA HEIKURA
Tampereen

Valkonauha ry:n jäsen



Sinun kaduillas, koulutie

– Jaanan kanssa koulua ja Valkonauhaa

Jaana-Rusko-Laitinen, yli neljännesvuosisadan Hämeenlinnan Valkonauhan puheenjohtajana toiminut, tuntee hyvin koulutien ja sen tunnelmat. Aamun torkkuna koululaisena hänelle sopii kuin nakutettuna **V.A.Koskenniemen** laulun sanat: *Olen unessa useasti, sinun kaduillas koulutie. Kotiportilta kouluun asti, minun askeleeni vie.*

Jaana muistelee, miten riemullista oli saada Aapinen ja lyijykynä ensimmäisenä koulupäivänä ja juosta kotiin ne vaivaiset 200 metriä, josta muodostui Jaanan koulumatka. Ainoa harmitus olivat ne aikaiset heräämiset!

Jaanan elämässä oli useita opettajia, joiden esimerkillä ja opetuksilla oli suuri merkitys myöhempään elämään. Lempi oppiaine oli uskonto ja Jaana nautti suuresti Raamatun kertomuksista ja mikä parasta, opettaja kertoili, että tuo Raamatun kertomusten kotimaa on löydettävissä maailmankartalta ja sinne voi matkustaa. Jaana muistelee lämmöllä myös omien opettajiensa tarjoamaa kristillistä arvopohjaa ja opetusta, joista esimerkkinä

sen ajan koulun aamuhartaudet ja ruokarukoukset. Jaanan elämässä merkittäväksi muodostuivat 1960-luvun loppuvuosina Hämeenlinnan kirkossa järjestetyt Minikirkot. Niitä järjestettiin tiistai-iltaisina kello 21. Ne kokosivat nuoria ja loivat kasvupohjaa kristillisen elämän syventymiseen ja henkilökohtaisen uskon vahvistumiseen.

Lukion jälkeen Jaana hakeutui opiskelemaan luokanopettajaksi ja toimi pitkän pätjän myös yläasteen uskonnonopettajana. Se oli unel-

matyö, joka hänelle tarjoutui Hämeenlinnan entisessä poikalyseossa. Näihin vuosiin sisältyi myös kolme muutaman kuukauden mittaista kibbutsi-jaksoa Israelissa. Siellä hän tutustui eri puolilta saapuneisiin nuoriin ja Israel tuli tutuksi ja entistä rakkaammaksi. Sittemmin olikin luontevaa lähteä mukaan Israelin Ystävien toimintaan johtokunnan jäsenenä.

Jaana toimi pitkän aikaa pääasiallisesti uskonnon opettajana yläasteella. Toimittuaan parikymmentä vuotta opetta-



Vas. Jaana Rusko-Laitinen onnittelee yhdistyksen uutta puheenjohtajaa Johanna Ahtilaa juhlassa, jossa nautittiin kakkukahvit ja kiitettiin Jaanaa puheenjohtajakaudesta.

jana, päätti Jaana pyrkiä Helsingin yliopiston teologiseen tiedekuntaan syventämään teologista koulutustaan. Hän valmistui teologian maisteriksi vuonna 2003.

Alli Reinikainen toimi 1990-luvulla Hämeenlinnan Valkonauhassa puheenjohtajana. Noin 26 vuotta sitten yhdistykseen kaivattiin uusia vastuunkantajia ja Alli pyysi Jaanaa mukaan. Yhdistys tarvitsi tuolloin puheenjohtajan ja niin Jaanan vapaaehtoistyö laajeni Valkonauhan suuntaan.

Jaana kokee päässeensä Valkonauhan välityksellä näköalapaikalle, jossa saattoi luoda yhteyksiä myös kouluihin.

Kun kysyin Jaanalta, mitkä ovat olleet kuluneen puheenjohtajakauden keidashetkiä, vastaus tuli nopeasti: Kouluvierailut. Erityisen sykähdyttävänä mielessä ovat viime joulun alla toteutuneet **Pekka Simojoen** koulukonsertit, jotka kokosivat useita satoja yläkoululaisia kuulolle.

Nyt kun Hämeenlinnan puheenjohtajuutta kantaa **Johanna Ahtila**, jää Jaanalle enemmän aikaa paneutua elämäntietojen lukemiseen ja luonnossa liikkumiseen. Jaanan perheeseen kuuluvat hoitoalalla työskennellyt hiljattain eläköitynyt aviomies **Keijo**, 23-vuotias poikamies **Juha Samuel** sekä perheen keski-

piste, lenkkeilyyn innostava villakoira.

Vielä palaan tuohon Koskenniemen laulun viimeiseen värssyyn: *Ah, enkö ma hautahan asti, myös koululainen lie?* Näinhän se on, koulutietä riittää itse kullekin. Nyt syksyn tullen toivotamme Hämeenlinnan Valkonauhan uusille ja vanhoille voimille turvallista matkaa. Muistetaan iltarukouksissa myös ne tuhannet pienet koululaiset, jotka ovat oman koulutiensä alkumetreillä. Että heillä olisi hyviä aikuisia ympärillään ja turvallinen tie.

IRJA ESKELINEN



SEMINAAREJA VALKONAUHAYHDISTYKSISSÄ

Tilaisuuksiin on vapaa pääsy, vapaaehtoinen kahviraha valkonauhatyön hyväksi

VAIKEUDET ELÄMÄN VOIMAKSI -Näkökulman vaihtamisen taito

Kouluttajina psykoterapeutit **Tuula Stenroth** ja **Sirkka-Liisa Kuitunen**

Hämeenlinna 5.10.2019 kello 11–14, Rauhankatu 14, Keskussekuntatalo

Tampere 26.10.2019 kello 12–15, Satamakatu 16 D 79

Lappeenranta 16.11.2019 kello 11–14, Mannerheiminkatu 1, Lappeenrannan kirkon alasali

Helsinki 18.1.2020 kello 11–14, Bulevardi 15 C 32

VOIMAANNUTTAVA KIRJALLISUUS

Kouluttajana FM **Tuija Viestilä**

Helsingin Valkonauha-Vita Bandet i Helsingfors ry

9.11.2019 kello 11–15, Bulevardi 15 C 32

Ilmoittautumiset seminaareihin 09-1351 268 / Suomen Valkonauhaliitto



Teksti ja kuvat **PIRJO SIPILÄ**



Tutustuimme oppaan johdolla kirkkoihin. Kuvassa Valamon vanha kirkko.



Kävimme Pentti Saarikosken haudalla.

LUOSTAREIDEN VALOSSA

Helsingin Valkonauhan kesäretki Valamoon ja Lintulaan 19.–20.8.2019

Helsingin Valkonauhan bussimatka pääkaupunkiseudulta Valamon luostariin sujui pehmeän kesäsaateen saattamana elokuun loppupuolella. Bussikujettajamme oli, mitäs muuta kuin reipas nainen, joka hoiti niin kuskauksen kuin yhdessä yhdistyksemme puheenjohtaja **Maritan** kanssa nk. viralliset asiatkin.

Ensimmäinen pysähdyksemme oli päivällä Varkaudessa, jossa lounastimme mielenkiintoisessa, historiallisessa ”Kaksiruusua” -ravintolassa.

Valamoon saavuttuamme asettauduimme rauhallisiin majapaikkoihimme. Luostarialuetta reunusti Juojärvi, joka pilkahteli puiden lomitse. Järven rannalla oli vierasvenesatama kesällä saapuville vierasveneille. Luostariin kuuluivat myös matkaparkkipaikat asuntoautoilla ja -vaunuilla liikkuville. Tutustuimme kirkkoihin oppaamme **Riitta Pesosen** johdolla. Hän kertoi asiantuntevasti kirkkojen historias-

ta ja ikoneista. Vanhasta Valamosta Laatokasta oli mm. säästynyt hieno kattolamppu, joka oli päässyt koristamaan nykyisen Valamon pääkirkkoa. Ilansuussa ehtoopalveluksen, il-tateen ja kunkin pienen vapaa-muotoisen tutustumiskierroksen päätteeksi, moni piipahti vielä tuliaisostoksilla Tuohus-mymälässä.

Tiistaiamu valkeni aurinkoisena ja lämpimänä. Aamiaisen ja viimeisten ostosten jäl-

keen kiirehdimme jo kotimat-kalle. Menimme noin kilo-metrin päässä olevan Valamon hautausmaan kautta, jonne on haudattu mm. kirjailija **Pentti Saarikoski**.

Tuottelias ja lahjakas runoi-lija, kirjoittaja ja suomentaja vietti Valamossa elämänsä lop-puajkoja useammassa eri jak-sossa. Hän eli alkoholin huu-ruista elämää ja menehtyi vain 45-vuotiaana. Hänen tuotan-nostaan löytyy mm. elämäker-toja ja runo- ja päiväkirjoja. Vierailijat ovat tuomisina jät-täneet haudalle kyniä runsain määrin osoittaen näin kunnioitustaan lahjakkaalle runoili-jalle.

Lintulan luostari oli seuraava ”etappi” johon pysähdyimme. Myös se sijaitsee Heinävedellä, mutta on nunnaluostari. Monet meistä ihmettelivät, miten luostarin sisaristo saa toi-meentulonsa. Mutta selvisi, että he valmistavat mm. kirkko-kynttilöitä eli tuohuksia myyn-tiin ja kesäkaudella he tienaaavat myös matkailusta.

Luostarit kukkaloistossaan olivat kauniita ja lämminhenkisiä, kuten kirkotkin.

Hyvät kahvit ja pullat saattelivat meidät kotimat-kalle Lintulasta, vaikka kävimmekin vielä lounastamassa Mikkelin tunnetussa lounas- ja leivon-naispaikassa Siistosella.



Kesäkukat hehkuivat väriloistos-saan Lintulan luostarissa.



Lintulan luostarin kirkossa. Vas. ylhäällä kattolamppu vanhasta Valamosta nykyisen Valamon pääkirkossa. Vas. alhaalla Valamon pääkirkko.



Lintulan luostarin sisariston jäsen.

Avopäihdehoito PERHEIDEN JA LASTEN TUKENA

Johdanto

Päihdeongelmien traagisimmat seuraukset koituvat usein päihdekäyttäjän perheenjäsenille, ja heistä erityisesti lapsille. Tässä artikkelissa kerrotaan tutkimuksesta, jossa selvitin, miten avopäihdepalveluissa huomioidaan päihdeasiakkaiden perheenjäsenten avuntarve ja miten tähän tarpeeseen vastataan.

Lähtökohtana oli päihdehoidon järjestämisvastuuta koskeva lainsäädäntö, jonka mukaan ”päihdehuollon palveluja tulee antaa henkilölle, jolla on päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia, sekä hänen perheelleen ja muille läheisilleen. Palveluja on annettava henkilön, hänen perheensä ja muiden läheisten avun, tuen ja hoidon tarpeen perusteella” (Päihdehuoltolaki 1986, 7§). Lainsäädäntö siis asettaa päihdeongelmaisen ja perheenjäsenet samaan asemaan, mutta toteutuuko tämä käytännössä?

Keräsin tutkimusaineiston 17 avopäihdehoidon klinikalta haastatteleamalla kul-

- Tutkimuksen aineistona ovat eri puolilta Suomea kerätyt 17 avopäihdehoitoklinikan työntekijän haastattelut.
- Haastateltavilla oli vähintään kahden vuoden työkokemus päihdehoidossa.
- Haastattelut tehtiin kunkin osallistujan työpaikalla loka-kuun 2011 ja maaliskuun 2012 välisenä aikana.
- Kolme haastatelluista on miehiä ja neljätoista on naisia.
- Tutkimuksen rahoitti Alko osana ”Lasten seurassa” -yhteiskuntavastuuohjelmaa.



Kirjoittaja on yhteiskuntatieteiden tohtori ja projektitutkija, jonka väitöskirja käsittelee lasten kokemuksia alkoholiongelmaisten vanhempien kanssa eletystä lapsuudesta.

takin yhtä päihdetyöntekijää. Valitsin tutkimukseen mahdollisimman erilaisia päihdepalveluiden järjestämistäpoja edustavia organisaatioita eri puolilta Suomea.

Perheenjäsenen asema avopäihdekllinikalla

Perheenjäsenten ja päihdeongelmaisten erilainen asema näkyy jo päihdekliniikoille ohjaamisen vaiheessa: perheenjäseniä ei juurikaan ohjata päihdekliniikoille muista palveluista, kun sitä vastoin päihdekäyttäjää ohjataan hoitoon useilta eri tahoilta. Tämä voi selittyä sillä, ettei sosiaali- ja terveystieteissä tunnetta päihdeongelmien perheenjäsenille aiheuttamia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja.

Itse päihdeklinit ovat haastateltujen kertoman mukaan kehittäneet perheenjäsenten auttamista. Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla klinikoilla tarjotaan aikuisille perheenjäsenille yksilökeskusteluaikoja, joita käyttävät enimmäkseen juovien mies-



PIXABAY

ten puoliset. Perheenjäsenille tarkoitettu ryhmätoiminta sen sijaan on harvinaista. Klinikat voivat myös järjestää omaisten iltoja päihdehoidon asiakaina olevien läheisille. Kaikkiaan palvelutarjonta ja perheenjäsenten asiakkuus ovat vielä harvinaisia ja marginaalisia päihdekäyttäjän saamiin palveluihin verrattuna.

Perheiden auttaminen yhdessä vaatii päihdekliniikoilta erityisiä valmiuksia, joita suurimmalla osalla avohoitoklinikoita ei ole. Perheille voidaan sen sijaan tarjota palvelua päihdehoidon kuntoutuslaitoksissa, joiden perhepaik-

kojen määrä on kuitenkin pieni. Haastatellut kertoivat lähettävänsä kokonaisia perheitä laitoshoidon hyvin harvoin tai käytännössä ei ollenkaan.

Lapset ja avopäihdehoidon palvelut

Ikä määrittää perheenjäsenen mahdollisuutta avunsaantiin päihdekliniikalla. Haastatelluista työntekijöistä vain yksi kertoi tapaavansa lapsia yksilövastaanotolla. Lisäksi kahdella klinikalla oli perhetöntekijöitä, jotka voivat ottaa vastaan myös lapsia. Yksi haastateltu kertoi vanhempien

joskus pyytävän lapselle keskusteluaikaa, mitä ei päihdekliniikalla kuitenkaan anneta.

Silloinkin kun päihdetyöntekijä haluaisi auttaa lapsia, liittyy lasten rooliin päihdehoidon osana epävarmuutta. Päihdealan koulutus ei anna juuri valmiuksia perheiden ja lasten kohtaamiseen. Ne haastatelluista, jotka kertoivat huomioivansa lapset työssään, kertoivat sen perustuvan muuhun kuin päihdetyön koulutukseen tai esim. lastensuojelun työntekijänä saatuun kokemukseen.

Päihdetyöntekijät perustelivat lasten jäämistä ulos

”Päihdeongelmaisten perheenjäsenet ovat suuri ryhmä, joka jää suurelta osin vaille heille lain mukaan kuuluvia palveluita.”

päihdepalveluista koulutuksen puuttumisella ja sillä, että kyseessä ovat aikuisten palvelut. Suurin osa haastatelluista oletti, että joku muu hoitaa lasten asiat. Yleensä kunnan lastensuojelun nähtiin olevan ensisijaisesti vastuussa päihdeasiakkaiden lasten auttamisesta. Kuitenkin lastensuojeluilmoituksia tehdään aineiston mukaan päihdekliniikoilla vähän ja klinikoiden työntekijöistä monet kokevat epävarmuutta lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Lasten ohjaaminen muihin palveluihin saattaa tuottaa päihde-työntekijöille ongelmia myös siksi, että useimmissa kunnissa palvelut jaetaan ikävaiheen mukaan, eivätkä päihde-työntekijät tunne lasten palveluita.

Perheenjäsenet ja päihdepalveluiden tulevaisuus

Päihdeongelmien parissa arki-työtään tekevät pitkälle koulutetut, työlleen omistautuneet hienot ammattilaiset. He näkevät perheen merkityksen päihdeasiakkaiden hoidon tukena ja tunnistavat perheenjäsenien ongelmat ja tuen tar-

peet. He myös tiedostavat nykyisen järjestelmän puutteet.

Päihdetyön kontekstissa olisi paljon mahdollisuuksia lasten auttamiseen, sillä siellä voidaan nähdä päihdekäyttöön liittyvää lasten pahoinpitelyä ja kaltoinkohtelua, joka ei muuten tule lastensuojelun tietoon. Päihdetyöntekijöiden tulisi saada mahdollisuus koulutukseen lasten kohtaamisessa ja heidän tilanteensa systemaattisessa arvioinnissa.

Perheenjäsenien auttamisen esteenä siis eivät ole ensisijaisesti päihdetyöntekijät, vaan lukuisat menetelmien ja koulutuksen puutteet sekä palvelurakenteet. Laajimmissa mielessä perheiden ja lasten auttamista päihdehoidon yhteydessä vaikeuttaa perinteinen tapamme nähdä päihdeongelmat yksilö- ja riippuvuuskeskeisestä näkökulmasta. Tämä vallitseva ajatusmalli kaipaisi suurta muutosta. Tämän tueksi tarvitsimme tutkimustietoa ja vankkaa ymmärrystä päihdeongelmien vaikutuksista läheisiin.

Päihdeongelmaisten perheenjäsenet ovat suuri ryhmä, joka jää suurelta osin vaille

heille lain mukaan kuuluvia palveluita. Päihdeongelmaisten perheenjäsenien mukaan saaminen päihdepalveluihin on merkittävä yhteiskunnallinen, sosiaalipoliittinen ja terveydellinen kysymys, joka voi muuttaa paitsi suuren ihmiskunnan arkielämää, niin myös päihdehoidon toimintatapoja ja tehoa.

Julkaisuja

Itäpuisto, Maritta 2005. Kokeimuksia alkoholi-ongelmaisten vanhempien kanssa eletystä lapsuudesta. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 124.

Itäpuisto Maritta 2013. Päihdehoidon lapsi- ja vanhemmuussensitiivisyys. Yhteiskuntapolitiikka 78 (5), 533-543.

Itäpuisto Maritta & Selin Jani 2013. Miten palvelut vastaavat päihteiden käyttäjän läheisten avuntarpeisiin? Teoksessa: Katarina Warpenius, Marja Holmila & Cristoffer Tigerstedt (toim.) Alkoholi- ja päihdehaitat läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle. THL:n Tee- ma 14: Helsinki, 124-131.

Katson kuin kaihtimen takaa

Olen nyt 60-vuotias ja elämässäni siinä vaiheessa, että yllätän itseni silloin tällöin katsomaan taaksepäin jo kulkemaani polkua, sillä näkymät sinne ovat vääjäämättömästi pidemmät kuin mitä on edessäpäin. Olen saanut asua ja elää maisissa, kulttuureissa ja yhteisöissä, joissa ihmiset ovat välittäneet toisistaan. Hieman kaiteellisin mielin olen kurkistanut kuin kaihtimen raosta elämää ympärilläni ja naapurustossa. Valkonauhaliiton toiminnan ytimessä on myös välittäminen ja vastuunkanto. Siksi kutsun sinutkin hetkeksi oman ikkunani ääreen

vilkuilemaan raotetun verhon välistä.

Nuorena kolmen lapsen äitinä ja uunituoreena lähetystyöntekijänä asuimme Francistownissa Botswanassa savi-asutusten keskelle rakennetun kirkon pihapiirissä. Kirkkoa ympäröi aita, jonka takana kaupunginosan elämä soljui päivästä toiseen omaan rauhalliseen tahtiinsa. Keittiömme ikkuna oli suoraan naapurimajan pihaan. Usein katselin, miten naiset letittivät toistensa hiuksia iltapäivän varjossa ja puhelivat omia asioitaan hiljaisella äänellä. Seurasin kun naapurin äiti kutsui auringon laskun jälkeen lapset

syömään pihamajan eteen ja heti sen jälkeen passitti kaikki nukkumaan, koska oli jo tullut pimeä eikä sähköjä ollut. Hiusten laittaminen, yhteinen ruokailu, juttelu ja jakaminen olivat kaikki arvokkaita ihmisten keskinäistä yhteyttä lujittavia asioita, joita yhden majan omistavilla naapureillani oli. Voi, kunpa joku letittäisi minunkin hiuksiani, muistan ajatelleeni.

Botswanasta elämä vei sitten ihan muualle, kauas Latinalaiseen Amerikkaan, Kolumbiaan. Siellä kirkko oli pieni ja sunnuntaina pappi tiesi, kuka hänen lampaistaan puuttui penkistä. Yhteinen esirukous koottiin spontaanisti kesken kaiken kysymyksellä: ”Mitkä ovat tämän päivän rukousaiheet?” Seurakuntalaisten ilmoitettua suuria ja pieniä aiheita, pappi sitten pyysi jotain – ketä tahansa – rukoilemaan näiden asioiden puolesta. Rukousvuoron osuessa kohdalleni jouduin joskus kärvistelemään, jos en ollut kuunnellut mitä ihmisillä oli sydämellään. Silloin sanoin hädissäni: ”Hyvä Jumala, sinä kuulit kaikki nämä asiat ja sinä tunnet ihmisen elä-



Kirjoittajan kummityttö, jonka nimeksi tuli Maija.



Kuva Kunenelta Pohjois-Namibiasta.

män. Olethan lohdutuksena, toivona ja lähellä meitä kaikkia.” Tärkeää oli, että ihmiset yhdessä kantoivat toistensa kuormia.

Myös täällä Suomessa olen saanut vilauksen välittämisestä asuessamme kahdeksan vuotta asukas-yhteisö Pauluksessa. Me asukkaat tulimme taloon erilaisia polkuja pitkin. Toiset työnsä kautta, toiset elämäntilanteensa ajamana. Oli maahanmuuttajaa, alkoholikuntoutujaa, vankilasta vapautuneita, tuettua asumista tarvitsevaa ja muita. Pauluksessa jokaisella oli oma vuokra-asunto, mutta viikoittain kokoonnuimme myös yhteiseen ruokailuun ja perjantaikahvilaan. Kesäisin asukkaat grillasivat pihalla jakaen ihmiselämän pieniä ja suuria asioita. Toiveena oli, ettei kenenkään tarvitsisi selvitä elämänsä haasteista yksin.

Meidät ihmiset on luotu toistemme yhteyteen – näin pappina ajattelen. Yksinäisyys, varsinkin sellainen johon tahdotta ajautuu, on kulluttavaa ja surullistakin. Kirkossa työtä tekevänä toivon, että ihmiset löytäisivät toiminnassamme - uskon vahvistumisen lisäksi - myös tien toistensa luokse. Meidän suomalaisten ei tarvitse alkaalettää toistemme hiuksia tai rukoilemaan spontaanisti äänen kesken jumalanpalveluksen voidaksemme kokea yhteisöllisyyttä. Meillä on kahvimme, messujatkomme ja omat tapamme kohdata toinen toisemme. Meillä on kerhoja, kuoroja ja runonlausuntailtoja. Meillä on keskustelupiirejä, harrastusryhmiä ja yhdistyksiä, joiden toimintaan osallistumalla pääsisimme ainakin hetkeksi muiden mukaan.

Nyt kun siirrän katseeni menneestä tulevaan, tahdon nähdä siellä kirkon, joka elää ja toimii ihmisten keskellä. Kirkon, joka kokoaa ja lähettää taas eteenpäin. Kirkon, joka rohkaisee ja siunaa ja jossa kannamme toinen toistamme. Kirkon, johon tullaan yhteen, pois sieltä oman elämän kaihtimen takaa. Tätä toivon, kun katson polkua eteenpäin.



Kirjoittaja on Helsingin tuomiokirkkoseurakunnan johtava kappalainen.

HEIDI LAASONEN

Yhdessä toimien ja nuoriamme kuullen

Olen espoolainen äiti ja järjestötoimija. Sain sydämelleni nuoret, jotka ovat vaarassa ajautua päihteiden käyttäjiksi. Yhdistyksemme tavoitteena on edistää yhteisöllisyyttä, lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia, jakamalla tietoutta nuorten mielenterveydestä ja päihteidenkäytöstä.

Olemme järjestäneet erilaisia tapahtumia ja koulutusta nuorille, opettajille ja vanhemmille. Yritämme luoda uusia toimintamalleja koulussa toteutettavaan ennaltaehkäisevään mielenterveys- ja päihdetyöhön sekä muodostaa varhaisen välittämisen mallin, jonka avulla kouluissa voidaan puuttua mahdollisiin ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Nuorten päihteidenkäytön ja päihdehaittojen ehkäisyn haasteena on päihteidenkäyttöön liittyvä sosiaalisuus ja pyrkimys yhteenkuuluvuuteen.

Nuoret toivovat avointa keskustelua päihteistä, ilman pelkoa rangaistuksesta. Aikuisten tehtävänä näen asennekasvatuksen, jonka tavoitteena pitäisi olla lapsen ja nuoren terve itsetunto, hyvät ongelmanratkaisutaidot ja vastuullinen asenne päihteisiin.

Ehkäisevän päihdetyön yleinen toiminnan tavoite on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia, lisäämällä päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa. Aikuisilla pitäisi olla siis tiedossa perusasiat päihteistä ja riippuvuudesta. Koulussa

henkilökunnan ja kotona vanhempien pitäisi tunnistaa, jos lapsi tai nuori käyttää päihteitä. Lasten ja nuorten kanssa pitäisi keskustella avoimesti laillisista ja laittomista päihteistä sekä niihin liittyvistä asenteista. Jotta puheella olisi merkitystä, sen täytyy vastata nuorten omia kokemuksia, arvoja ja maailmankuvaa. Nuorille pitää antaa mahdollisuus osallistua keskusteluun ja esittää eriäviä mielipiteitä ja kriittisiä näkemyksiä.

Koulussa ja kotona nuorilla pitäisi olla mahdollisuus keskustella heidän asenteistaan päihteisiin, ilman pelkoa rangaistuksesta. Nuorten itsetuntoa ja itsetuottamusta pitäisi vahvistaa ja lisätä heidän valmiuksiaan tehdä omia päätöksiä. Päihdeettömyyden edistämiseksi eivät toimi yksipuoliset luennot tai lyhytkestoiset, yksittäiset toimenpiteet. Myöskään pelkkä materiaalin jakaminen tai yksittäiset päihdeaiheiset teemapäivät eivät ole riittävän tehokkaita muokkaamaan asenteita päihteiden käytön suhteen.

Päihdeasioita pitäisi käydä läpi nuorten ehdoilla jatkuvasti pohtimalla nuorten kanssa, mikä on heidän motiivinsa käyttää päihteitä, jolloin nuoret heräävät ajattelemaan ja pohtimaan itsenäisesti sekä tekemään itsenäisiä päätöksiä ja valintoja päihteisiin liittyvissä tilanteissa. Koulussa tarvitaan suunnitelmallista ja pitkäjänteistä työtä, jossa ovat mukana kaikki koulun aikuiset, nuoret ja heidän vanhempansa. Päihteiden käytön ennalta-



ehkäisyä ei voida koulussa rajata tietyn ammattiryhmän hoidettavaksi, vaan se tulisi olla osa jatkuvaa arkityötä. Yhteistyöhön pitäisi kutsua vanhempien lisäksi erilaisia yhdistyksiä ja kokemusasiantuntijoita. Haasteena on kokemuksemme mukaan saada kouluissa ennaltaehkäisevä toiminta osaksi koulun arkityötä ja koko kouluyhteisö innostumaan päihdetömyyttä edistävään toimintaan vaikka koulussa olisikin huomattu runsastakin päihteiden käyttöä, jopa koulupäivän aikana.

Ennaltaehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö pitäisi tuoda entistä näkyvämmäksi yhteiskunnallisessa keskustelussa. Varhaiseen puuttumiseen linkittyvät oleellisesti matalan kynnyksen palvelut, joiden tarkoituksena on turvata helppo ja nopea ohjautuminen oikeaan hoitoketjuun. Koska koulun työntekijät ovat monesti avainasemassa lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdeongelmien tunnistamisessa, tarvitaan koulutusta ja oma toimintamalli, miten asiat otetaan puheeksi vanhempien kanssa ja mihin nuori pitäisi ohjata.

Ongelmien varhaisella tunnistamisella ja varhaisella tuella voidaan ehkäistä ongelmien vaikeutumisen. Puheeksiotto on usein vaikeaa koulun henkilökunnalle, vaikka huomaisikin nuorena muutoksen. Ongelmien tunnistamisessa ja puheeksioton tukena kouluissa voidaan käyttää erilaisia kyselyitä ja lomakkeita keskustelun apuna.

Henkilö, joka tunnistaa avuntarpeen on velvollinen ottamaan asian puheeksi ja ohjaamaan perheen, lapsen tai nuoren oikean avun piiriin. Saumattomasti toimiva monialainen yhteistyö vaatii muutoksia työn rakenteisiin ja työntekijöiden asen-

teisiin. Perheiden, lasten ja nuorten palvelut pitäisi järjestää yhden organisaation sisälle, niin ettei kukaan jää tiedonkulun ongelmien takia ilman oikeanlaista apua. Kun nuori ja hänen perheensä kokevat tulevansa kuulluksi, lisääntyy motivaatio itsehoitoon. Mielenterveys- ja päihdetyössä pitäisi huomioida myös entistä paremmin nuoren perheenjäsenten ja läheisten jaksaminen, sekä tunnistaa heidän uupumisensa.

Tavoitteenamme on ennaltaehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö, erilaisten työkalujen käyttöönotto koti- ja kouluympäristössä, koulutus ja asennemuokkaus. Vaikka mielenterveys- ja päihdetyössä ensisijaisia ja virallisia toimijoita ovat kunnan toimialat, toimijoita ovat myös kaikki kuntalaiset, järjestöt sekä yksityiset toimijat. Ennaltaehkäisevää työtä pitäisi tehdä yhteistyössä, luomalla hyvinvointia ja terveyttä. Lasten ja nuorten kanssa työskentely ei saa jäädä yksittäisiksi tai irrallisiksi toimiksi, vaan siihen tulee liittää yhteistyö kotien ja ympäröivän yhteisön kanssa. Kouluissa pitäisi suunnitella oma varhaisen välittämisen malli, ottaa nuoret mukaan suunnitteluun ja kertoa vanhemmille säännöllisesti koulun omasta päihteiden käytön ennaltaehkäisy-suunnitelmasta ja toimintamalleista, miten päihteiden käyttöön koulussa puututaan.



Heidi Laasonen tyttärensä kanssa.

Kirjoittaja on Vanhemmat nuorten puolesta ry:n puheenjohtaja ja perustajajäsen.

Suomen Valkonauhaliitto tekee yhteistyötä kirjoittajan ja taustayhteisön kanssa ja on ollut järjestämässä muun muassa Vanhempainiltaa espoolaisessa koulussa.

Maire Küsken muistolle 21.9.1939–24.3.2019

Martti-veljen puhe muistotilaisuudessa 27.4.2019

Sisareni Maire

Isänmaamme eli vakavia kohtalonvaihteita, kun me vietimme varhaislapsuuttamme.

Maire oli noin kahden kuukauden iässä, kun talvisota syttyi. Veljemme Niilo oli reilun kuusivuotias ja isä lentäjänä ilmavoimissa. Lentoasema Sortavalan Kasinhännässä tyhjennettiin. Äiti sai apua lähtökiireeseen veljeltään Einarilta ja Hilma-siskoltaan.

Evakkotie vei Keski-Suomen kautta Kuopioon, jonne perheemme asettui. Alussa oli monia muuttoja asunnosta toiseen, mutta lopulta vakiinnuttiin. Isän ohjaama tiedustelukone ammuttiin alas itsenäisyyspäivänä 1939 kun talvisodan alusta oli kulunut vajaa viikko. Huhtikuun 1940 lopulla kun alkoi vankienvaihto, pääsi isä takaisin perheen luokse.

Jatkosota alkoi 25.6.1941. Minä, Martti, olin tuolloin kuukauden ikäinen.

Etelä-Pohjanmaalla, Laihialla, syntyi Lauri Juhani Kiiski 2.heinäkuuta, siis viikon kuluttua sodan syttymisestä. Viki-

isämme palasi Ilmavoimiin ja lensi aiemmassa laivueessaan myös jatkosodassa.

Vanhempamme erosivat vuonna 1943. Äitimme oli yksinhuoltaja, ja arvokkaana apuna oli Hilma-täti. Me kaikki koimme kuitenkin hyvää ja turvallista elämää.

Tuon ajan tapaan toimeentulo oli niukkaa, mutta mitään puuttanutta emme kokeneet.

Maire kasvoi tasapainoisesti, oli hyväkuntoinen, avoin luonne ja ihmisystävä.

Hän harrasti kilpaurheilua ja voitti muutamia piirinmestaruuksia rintauinnin juniorisarjoissa.

Kotipihan naapurit tykkäsivät Mairesta. Hän oli tervetullut lähellä asuivien lasten kaveriksi. Suuri määrä on niitä satuja, joita Maire heille luki.

Iltapäivisin koulun jälkeen hän huolehti minusta, pikkuveljestä. Isoveli Nikke oli jo opiskelemassa ilmailualaa. Käsistään näppäränä ja ahkerana Maire kutsuttiin mielellään naapureiden pikkuapulaiseksi. Ystävälliset naapurit antoivat joskus lanttin palkaksi.

Koulunsa Maire kävi Snellmanin koulussa, Puistokoulussa ja oppikoulua Kuo-



pion Keskekoulussa, jonka jälkeen vielä Talouskoulu. Sitten tuli Mairelle mieluisa viesti: Sinut on valittu oppilaaksi Kuopion sairaanhoitokouluun!

Mairelle oli tärkeänä harrastuksena myös partiotoiminta Kuopion Kallan Tyttöissä.

Partiossa tehtiin myös yhteistyötä muiden lippukuntien kanssa ja siten syntyi ystävyys Juhani ”Jussi” Kiiskan kanssa. Myöhemmin tämä pari vihittiin ja sai ihanat lapset, Päivin ja Ollin.

Mairella oli monipuolisesti työkokemusta. Kouluaikoina hän oli lomillaan Elorannan urheiluosastolla myyjänä. Minä sain joululahjaksi asiantuntijan valitseman Velica-merkkisen jääkiekkomailan. Maire toimi opiskeluaikana hoitajana mm. Kuopion kaupunginsairaalassa. Sairaanhoitajaksi valmistuttuaan Maire työskenteli Mannerheimin Lastensuojeluliiton Savon Lastenlinnassa, Sairaanhoitajaliitossa, VR:n työterveyshuollossa ja Punaisen Ristin sydäntutkimuksessa.

Maire ehti tehdä vielä pitkän työuran Kuopion seurakuntayhtymässä, jossa hän oli pyhäkoulu- ja lähetyssihteerinä. Maire oli Lasten virsi -kirjan toimituskunnassa. Kirja valmistui vuonna 1997 ja hän jätti siihen lämpimin tunnoin jälkensä. Maire eli todeksi laulamisen riemua, joka auttaa jaksamaan myös raskaina hetkinä ja tuo iloa vanhuuteen.

Työelämän rinnalla Mairen elämässä oli tärkeässä roolissa kymmeniä vuosia vapaaehtoistoiminta Suomen Valkonauhaliiton ja Kuopion Valkonauhan kristillisyhteiskunnallisessa työssä.

Perhe ja koti olivat Mairelle arvokkaita ja turvallisia elämän perusasioita. Koti oli hoidettu ja kaunis, sen ilme eli ajan ja vuoden teemojen mukaan. Hallitsevia hahmoja olivat enkelit. Maire järjesti seurakunnassa myös pieniä enkelinäyttelyitä.

Koti oli lämminhenkinen. Tiedän, että Jussi arvosti ja tuki kovasti Mairen työtä, asennetta ja vakaumusta perheen yhteisen olon hyväksi.

Maire hoiti myös omaa äitiämme hänen elämänsä loppuvuosina. Kiitos siitä! Mairen puheissa olivat myös lapsenlasten kuvat ja muistelut luonnollisia ja päivittäisiä.

Minä pääsin onnekkaasti tutustumaan Jussiin jo kouluvuosina. Olimme luokkatovereita Kuopiossa kaikkiaan yksitoista lukuvuotta. Perheyhteyden seurauksena touhussimme monenlaista yhdessä. Jussissa oli runsaasti ystävää ja laupiaskatseista kaveria.

Muistamme myös Mairen ja Jussin perheen mieluisan harrastuksen, kotimaan matkailun.

Asuntovaunulla liikuttiin ahkerasti useina vuosina Suomea ristiin rastiin. Taisipa vaunu olla usein myös herättäjäjuhlien pysäköintipaikalla.

Maire oli iloinen, avoin ja seurallinen. Hän ja miehensä Jussi olivat ahkeria, rehtejä ja pidettyjä. Meillä kaikilla tässä muistotilaisuudessa olevilla on ollut etuoikeus liittyä heidän ystäväpiiriinsä. Voimme olla myös kiitollisia siitä, että Maire sai elää viimeiset vuotensa hyväoloisessa voinnissa ja Lepolan arvostetussa huomassa.

Maire ja Jussi ovat nyt siunatusti Jumalan kämmenellä ja toivottavat meille, ystävilleen – näin uskon – paljon Onnen Pipanoita! *

**(ONNEN PIPANAT ovat Jussin yhden mielikirjailijan, Aapelin miete hyvistä asioista)*

MARTTI TÖRHÖNEN

Valkonauhasisar Mairea muistellen

Mieleeni tulvi monia muistoja ja kohtaamisia kuultuani Maire Kiiskan kuolemasta. Tutustuin Maireen syksyllä 1987 pian sen jälkeen, kun olin tullut työhön Suomen Valkonauhaliittoon. Syyskokousta emännöi marraskuussa 1987 Kuopion Valkonauha ja Maire oli luonnollisesti menossa mukana huolehtien järjestelyistä. Meille tarjottiin maistuvaa lihasoppaa, paikan päällä keitettyä, kahvipöytä oli herkullinen ja vastaanotto ystävällinen ja kutsuva. Maire oli tuolloin myös liiton hallituksessa ja niinpä tapasimme säännöllisesti hallituksen kokouksissa Helsingissä.

Mairella oli aina jotain kivaa tuliaista saapuessaan Liisankadulle kokoukseen. Hän saattoi kertoa jonkun sadun, opettaa lauleikkin tai tuoda hauskoja ja taitavasti tehtyjä askarteluja. Maire muisti aina kannustaa minuakin, epävarmaa aloittelijaa työssäni. Monta kertaa hän antoi jonkun konkreettisen asian ilmaisemaan myötätuntoa ja rohkaisua. Muistan saaneeni Mairelta enkelikorun, takkiin kiin-

nitettävän huovutetun ruusukkeeseen, ruonoja ja erittäin paljon kullannarvoisia asianeuvoja. Mairen seurassa ei tullut minullekaan olo, että olenpa surkea, kun en tätkään tiennyt. Päinvastoin, hän kannusti samalta tasolta, nostaen ja auttaen.

Me valkonauhaiset saimme oppia tuntemaan myös Mairen puolison, Juhani, he olivat Mairen kanssa tehokas työpari. Juhani toimi Kallaveden seurakunnan kirkkoherrana ja tuomiokapitulissa asessorina. Myös häneltä sain arvokkaita neuvoja ja apuja.

Maire tuli Valkonauhan toimintaan mukaan ammattisarensa Marjatta Räisäsen pyytämänä. Siitä muodostui pitkä taival vapaaehtoistyötä Valkonauhan riveissä. Maire Kiiski antoi järjestöllemme paljon osaamista, taitoa, oikeaa asennetta ja huumoria. Kiitämme kaikesta ja muistamme Mairea suurella sydämen lämmöllä.

IRJA ESKELINEN





Eron ensiapupisteet

– *matalan kynnyksen palvelua vanhemmille olemassa olevilla resursseilla*

Sosiaali- ja terveysministeriön Lapsiperheiden palveluiden kehittämishankkeen (LAPE) vuosina 2016–2019 tavoitteena oli saada palvelut vastaamaan aikaisempaa paremmin erotilanteen kohtaavien perheiden ja lasten tarpeisiin.

Matalankynnyksen eron ensiapupisteet

Eropalvelut ovat pitkään olleet pirstaloituneet kuntien sosiaalitoimen, oikeusaputoimiston ja perheneuvolan kesken. Ero-kriisissä olevan perheen on ollut vaikea löytää oikeaan paikkaan ja saada sieltä tapaamisaikaa. Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry:n mukaan on tärkeää, että vanhemmilla olisi mahdollisuus kävel-

lä ilman ajan varausta, nimettömänä toimipisteeseen saamaan moniammatillista eroapua. Pääkaupunkiseudun kunnat ovatkin perustaneet alueellaan eron ensiapupisteitä osana edellisen hallituksen lapsiperheiden palvelujen kehittämishanketta. Eron ensiapupisteet sijaitsevat siellä, missä vanhemmat jo ovat esimerkiksi Espoossa kauppakeskus Omenassa. Siel-

lä mainostetaan auki olevaa eron ensiapupistettä mainosscreeeneillä.

Ensiapupisteessä pitäisi liiton mukaan olla esimerkiksi oikeusaputoimiston lakimies ja perhe- ja kasvatuseuvolan perheneuvoja (tai psykologi, lastenvalvoja, sosiaalityöntekijä). Lisäksi työryhmään pitäisi kuulua kokemusasiantuntija, joita mm. järjestöt tai seurakunta rekrytoivat ja kouluttavat. Hän antaa toivon hetkellä, jolloin sitä on vähiten sekä toimii tulkina vanhemman ja viranomaisen välillä.

Eron ensiapupisteeseen ei tarvitse palkata uusia ammattilaisia, vaan olemassa olevien työntekijöiden työajan- ja työtavan uutta järjestelyä. Nykyisin kukin näistä vastaa erikseen neuvontapuheluihin, mutta uudessa mallissa he vastaavat vanhemman alkuinformaatiosta kaikki yhdessä esimerkiksi maanantai-iltaisoin klo 16–19 tms. Vanhempaa tuetaan ryhmätyönä eli hän keskustelelee ammattilaisten ja koulutetun kokemusasiantuntijan kanssa yhtä aikaa. Ensiapupiste päivystää tarpeen mukaisen ajan viikoittain, perhekeskuksessa ja/tai verkkopalvelussa tai esimerkiksi paikkakunnan suurimmassa kaupakeskuksessa. Tärkeää on, että Eropalvelujen ensiapupiste on yleisesti tunnettu niin ammattilaisten kuin vanhempienkin keskuudessa.

Vanhempien eroneuvottelu

Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry pitää tärkeänä, että eroa suunnitteleval-

le pariskunnalle, joilla on alaikäisiä lapsia, tarjottaisiin mahdollisuutta ammattilaisen tai kokeneen kokemusasiantuntijan ohjaamaan erosovitteluun. Sen aikana vanhemmat neuvottelisivat eron jälkeisen arjen järjestämistä lapsen näkökulmasta. Ensin vanhemmat miettivät, mitä heidän lapsi tarvitsee ja sen jälkeen kumpi tuon asian hoitaa. Esimerkiksi: mitä koulua lapsi käy ja mitä hän harrastaa, kumpi vanhempi hoitaa ja miten tarvittavat kuljetukset? Miten tilapäinen lastenhoito järjestetään? Kuka huolehtii vaatehankinnoista ja vaatteiden pesusta? Kuljettaako lapsi tavaroitaan ja lelujaan kotien välillä, vai onko molemmissa kodeissa omat lelut? Miten vastuu lapselle tarvittavista hankinnoista jaetaan? jne. Tarkoituksena on korostaa lapsilähtöisyyttä ja vähentää vanhempien vastakkainasettelua.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tuottanut Vanhemmuussuunnitelmasta valmiin lomakkeen, johon suunnitelman voi laatia. Lomake on ministeriön sivuilla vapaasti tulostettavissa. Sitä voidaan käyttää esimerkiksi juuri Eron ensiapupisteissä ja perheneuvoloissa.

Kirjoittaja on Yhden Vanhemman Perheiden Liiton toiminnanjohtaja, joka oli sosiaali- ja terveysministeriön valtakunnallisen eropalvelujen uudistamistyöryhmän jäsen 2016–2018

UUTISIA LIISANKODISTA

Suur-Helsingin Valkonauha ry:n Liisankoti jatkaa toimintaansa sekä Katajanokalla Luotsikadun tiloissa että Länsi-Pakilassa Lepolantien kiinteistössä. Luotsikadulla on 19 asukasta ja Lepolantiellä toimii kolmen toipujanaisen yhteisö. Fredrikinkadun huoneisto on vuokrattu ulkopuolisen psykoterapeutin työtilaksi.

Liisankodin johtajana ja Suur-Helsingin Valkonauhan toiminnanjohtajana on **Maria Nuutinen** ja yhdistyksen puheenjohtajana pastori **Tiina Palmu**. Suur-Helsingin Valkonauha ry:n nimissä perustettiin Kiinteistö Oy Liisankoti ja sen hallituksen puheenjohtajana on **Janne Nuutinen** ja varapuheenjohtajana **Jorma Soini**.

Kiinteistö Oy Liisankoti osti heinäkuussa 2019 Luotsi-

katu 4:n tilat. Osto tuli mahdolliseksi, kun ARA myönsi ostamista varten investointiavustuksen ja korkotukilainan.

Tiloja pystytään laajentamaan siten, että asukaspaikat lisääntyvät kahdella paikalla. Sitä ennen tiloissa tehdään kuitenkin remontti, joka rahoitetaan ARA:n avustuksella ja perusparannuslainalla. Remontti alkaa vuoden 2020 puolella. Edellytyksenä on, että yhdistys löytää remontin ajaksi väistötilat. Sitä varten on kartoitettu eri vaihtoehtoja.

Tervetuloa 29.9. mikkelinpäivänä Liisankodissa järjestävään juhlaan. Myös **joulujuhla** järjestetään, mutta sen ajankohta on vielä avoina. Yhdistys on mukana myös **Asunnottomien yön tapahtumissa 17.10.** Tänä vuonna ta-



Valkonauhan jäsen Eila Hänninen on ottanut vastuulle Liisankodin kirjaston järjestämisen yhdessä ystävänsä kanssa, joka on kirjastoalan ammattilainen.

pahtumassa keskitytään erityisesti naisten asunnottomuuteen.

MARIA NUUTINEN



Eila Hörkkö toivottaa Valkonauha-lehden lukijoille kuulaita syyspäiviä ja kiittää merkkipäivänään saamistaan huomionosoituksista.



SYYSPÄIVÄ JA SYYSKOKOUS Ilkon kurssikeskuksessa 19.–20.10.2019

Päivien teema "Täällä taivaan kannen alla, kaikkialla"

Kokoonnumme osoitteeseen **Ilkontie 8, 36220 Kangasala**. Osallistumismaksu täysihoidolla 2 hengen huoneessa sisältäen liinavaatteet on 92 euroa/henkilö. Osallistumismaksu täysihoidolla 1 hengen huoneessa sisältäen liinavaatteet on 109 euroa/henkilö. Yhden hengen huoneita on rajoitetusti. Ilmoittautumiset pyydetään liiton toimistoon 4.10.2019 mennessä puh. 09-1351 268.

Ohjelma lauantaina 19.10.2019

Klo 9:00 Yhteiskuljetus lähtee Helsingistä Mikonkadun tilausbussipysäkiltä

Klo 11:00 Saapuminen Ilkkoon

Klo 11:15 Lounas ja majoittuminen

Klo 13:00 Päivien avaus, **Sinikka Vilén**, Musiikkiesitys, **Sirkku Heinäluoto**

Klo 13:15 Tietoisku: Habrun ja Legehedan alueen naisten ja tyttöjen voimaannuttaminen sekä Marhaban-keskuksen taustat, palvelupäällikkö **Matti Huotari**, Suomen Lähetysseura

Klo 14:00 Iltapäiväkahvi, Musiikkiesitys **Sirkku Heinäluoto**

Klo 14.30–16:30 Jatketaan Marhaban-keskuksen teemaa, mikäli tarvetta lisääjälle.

Sen jälkeen alustus romanikulttuurista, pastori **Leena-Kaarina Nylund**

Musiikkiesitys **Sirkku Heinäluoto**

Klo 16:30 Päivällinen ja sauna, **HUOM! Uima-allas käytössämme!**

Klo 20:00 Iltapala

Iltaohjelmassa WWCTU:n kongressin terveisiä, **Pirjo Sipilän** ottamien valokuvien ja **Timo Koiviston** sekä **Arja Laihon** kuvaamien kongressivideoiden katselua ja **Leena Kontulan** laatimaan Suomi-työpajojen yhteenvetoon perehtymistä.

Ohjelma sunnuntaina 20.10.2019

Klo 8:30 Aamupala

Klo 10:00 Musiikkia & Sanan äärellä **Susanna Gröhn, Katri Nahkuri, Sinikka Vilén, Paula Kupias, Ulla Koskinen** ja **Raili Nyssönen**

Klo 11:00 Lounas

Klo 12:00 Sääntömääräinen syyskokous

Klo 14:00 Kahvi ja valmistautuminen kotimatalle

Klo 14:30 Kiitos päivistä! Hyvää kotimatkaa ja yhteiskuljetus kohti Helsinkiä lähtee!

KOKOUSKUTSU

Suomen Valkonauhaliitto-Förbundet Vita Bandet i Finland ry:n sääntömääräinen syyskokous on sunnuntaina 20.10.2019 alkaen kello 12.00 Ilkon kurssikeskuksessa, Ilkontie 8, 36220 Kangasala.

Kokouksen tehtävänä on päättää liiton sääntöjen 5.§:ssä mainitut syyskokoukselle kuuluvat asiat.

Tervetuloa kokoukseen!

HALLITUS



Posti Green

Eläviä sanoja

*Valoa päiviisi toivotan,
iloa, kaikkea hyvää.
Rajalle menneen ja tulevan
rauhaa ja lepoa syvää.*

*Valoa aamuusi heräävään,
valoa päivien työhön.
Valoa iltojen hämärään,
jokaiseen saapuvaan yöhön.*

*Valoa aamuihin alkaviin,
valoa uusille teille.
Valoa arkisiin askeliin,
poluille päättyneille.*

*Valoa iloon ja ikävään.
Valossa, ystävä, kulje.
Valoa kipuusi syvimpään.
Siunaus sieluusi sulje.*

ANNA-MARI KASKINEN,
Valoa päiviisi, Kirjapaja 2015



Valkonauha Suomessa: vastuuta sinusta ja minusta vuodesta 1896